

ТЕСТ

1. ИЯРЧЕН ЖӨМЛӘ -

1) ияреп килгән һәм баш жөмләдән чыгып куелган сорауга җавап булып килгән жөмлә

2) иярченле кушма жөмләнең беренче жөмләсе

2. БАШ ЖӨМЛӘ -

1) теркәгечле тезмә кушма жөмләнең беренче жөмләсе

2) ияртеп килә торган һәм аннан чыгып, башка жөмләгә сорау куела торган жөмлә

3. ТӨЗЕЛЕШЕ БУЕНЧА ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨНЕНҢ ТӨРЛӨРЕ

- 1) теркәгечле тезмә кушма
- 2) аналитик һәм синтетик

4. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

- 1) хәбәре булмаган иярчен жөмлө
- 2) баш жөмлөгә үзенең хәбәре
составында тормый торган чаралар
ярдәмендә ияргән жөмлө

5.СИНТЕТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

- 1) баш жөмлөгө үзенең хәбәре
составындагы чаралар ярдәмендә
ияргән жөмлө
- 2) баш жөмлөгә көттерү интонациясе
ярдәмендә ияргән жөмлө

6. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨРНЕ БАШ ЖӨМЛӨГӘ БӘЙЛӘҮЧЕ ЧАРАЛАР

- 1) мөнәсәбәтле сүzlәр, ияртүче теркәгеч
һәм теркәгеч сүzlәр, көттерү
интонациясе
- 2) жыючы теркәгечләр, кушымчалар,
санау интонациясе

7.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨР МЭГЪНЭ ЯГЫННАН ТӨРЛӨРГӨ

- 1) нинди жөмлө кисәге мэгънәсендә
килүенә карап бүленә
- 2) нинди кушымчалар ялгануга карап
бүленә

8.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨРНЕҢ МЭГЪНЭ ЯГЫННАН ТӨРЛӨРЕ

- 1) 10
- 2) 14

Тестны тикшер!

Бәяләү: хатасыз- “5”ле

1-2 хата- “4”ле

3 хата- “3”ле

4 хата- “2”ле

1.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

1) ияреп килгән һәм баш жөмлөдән чыгып куелган сорауга жавап булып килгән жөмлө

2) иярченле кушма жөмлөнөң беренче жөмлөсө

2.БАШ ЖӨМЛӨ -

1) теркәгечле тезмә кушма жөмлөнөң беренче жөмлөсө

2) ияртеп килә торган һәм аннан чыгып, башка жөмлөгә сорау куела торган жөмлө

3. ТӨЗЕЛЕШЕ БУЕНЧА ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨНӨҢ ТӨРЛӨРЕ

1) теркәгечле тезмә кушма

2) аналитик һәм синтетик

4.АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

1) хәбәре булмаган иярчен жөмлө

2) баш жөмлөгә үзенең хәбәре составында тормый торган чаралар ярдәмендә ияргән жөмлө

5.СИНТЕТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

1) баш жөмлөгө үзенең хәбәре составындагы чаралар ярдәмендә ияргән жөмлө

2) баш жөмлөгө көттерү интонациясе ярдәмендә ияргән жөмлө

6. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨРНЕ БАШ ЖӨМЛӨГӘ БӘЙЛӨҮЧЕ ЧАРАЛАР

1) мөнәсәбәтле сүзләр, ияртүче теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү интонациясе

2) жыючы теркәгечләр, кушымчалар, санау интонациясе

7.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨР МӘГЪНӘ ЯГЫННАН ТӨРЛӨРГӘ

1) нинди жөмлө кисәге мәгънәсендә килүенә карап бүленә

2) нинди кушымчалар ялгануга карап бүленә

8.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨРНЕҢ МӘГЪНӘ ЯГЫННАН ТӨРЛӘРЕ

1) 10

2) 14

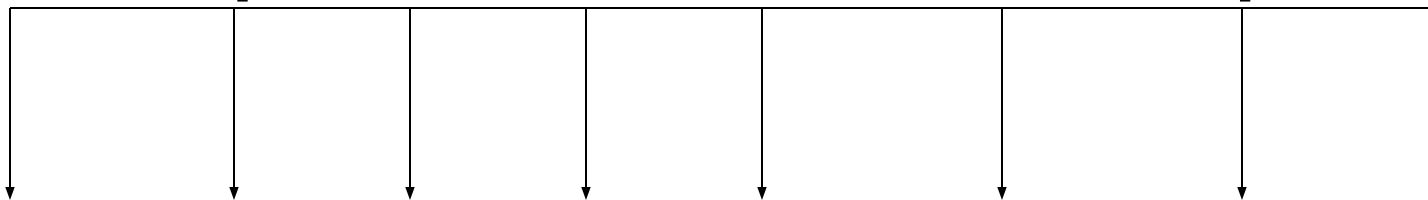
Иярчен жөмлөлөр

Иярчен жөмлөлөр

Иярчен хэл жөмлөләр

Иярчен
вакыт
жөмлә

?

?

?

?

?

?

?

Иярчен вакыт
жөмлә

1.Кояш кайчан нарат биеклегә булып
күтәрелә , шул чакта Кама өсте чуп-чуар
була.(М.Ә)

2.Сәйдәшев бер хәрәкәт белән оркестрны
уйнаудан туктатты, шул арада
музыкантлар тагын ниндидер сагышлы
көй уйный башладылар.(Ф.С.-н)

3.Әнием эштән кайтуга, мин кайнар ашны
өстәлгә китереп куйдым.

4.Берникадәр вакыт узганнан соң, кызның
тагын моңлы җыры ишетелде.

5.Әти кайтканчы , син бездә торып тор.

6.Кояш батар алдыннан,каты җил чыкты.

1 нче бирем. Һәр жөмләдә баш кисәкләрне, иярчен һәм баш жөмлөләрне, бәйләүче чараларны әйтергә. Схемаларын төзергә.

2 нче бирем. Югарыда тикшерелгән иярчен вакыт жөмлөләрнең төзелеш ягыннан төрләрән әйтергә һәм дәлилләргә.

3 нче бирем. Тыныш билгеләрнең куелышын дәлилләргә.

Иярчен вакыт жөмлө

- баш жөмлөнөң вакыт хәле урынында килә;

- баш жөмлөдә мөнәсәбәтле сүз белән бирелгән вакыт хәлен ачыклай;

- кайчан? кайчаннан бирле? кайчанга чаклы?

баш жөмлөгә бәйләнә

1) парлы һәм ялгызак
мөнәсәбәтле сүзләр;

аналитик

1) фигыль һәм килеш
кушымчалары
2) бәйлек һәм бәйлек сүзләр

синтетик

1 нче бирем. Схемаларга туры килгән жөмлөләрне табарга. **Схемалар.**

1.(...),[шул вакыт...].	3.(... -ганчы), [...] .
2.(... -ү белән), [...] .	4.(...-ган чакта), [...] .

Жөмлөләр.

- 1.Ул елмайган чакта, якты кояш көлеп торсын синең йөзеңдә.
- 2.Ишек ачылды , шул вакыт карт укымышлының иелгән гәүдәсе, чал чәчле башы күземә ташланды.
- 3.Хәсән әфәндегә безгә килергә рөхсәт бирелү белән, без йөрешә башладык.
- 4.Көзгә эшләр башланганчы , алты почмаклы өй салынып бетте.

2 нче бирем. 69 нчы күнегү.(3,4 жөмлөлөр),
71 нче күнегү(4,5 жөмлөлөр),
(күчереп язарга,схемаларын төзергә,
төзелеш ягыннан төрен билгеләргә.)

3 нче бирем. 70 нче күнегү (3нче
биреме).

Өй эше.

- 1.70 нче күнегү (2 нче биреме).
2. Әдәбият дәрәслегеннән иярчен вакыт
жөмләсе булган 4 кушма жөмлә язып
алырга .